

บันทึก

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิอาศัย (กรณีท้าวทรงกันดาล)

๑. กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยหนังสือที่ ฎ.๒๕๕๖/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ได้ส่งเรื่องคำร้องของท้าวทรงกันดาลเกี่ยวกับที่ดินและโรงเรือนซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้อาศัย เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๗

๒. ตามเรื่องปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ ท้าววรคณานันท์ซึ่งในขณะนั้นมีอายุ ๕๐ ปี และได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณในสมเด็จพระพันปีหลวงตลอดจนมาถึงได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมเป็นเวลา ๓๘ ปี ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานที่เพื่อพักอาศัยและปลูกดอกไม้ไว้ใช้ราชการตลอดชีวิตท้าววรคณานันท์และน้องแป้ม (ท้าวทรงกันดาล)

ที่ที่กล่าวนี้ คือ สวนอัมพวัน อยู่ระหว่างถนนสามเสนกับถนนนครราชสีมาและถนนศรีอยุธยากับถนนพิษณุโลก มีโฉนดหมายเลขที่ ๕๐๕ ออกในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๕

ในขณะที่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา พระคลังข้างที่ได้ให้ผู้อื่นเช่าที่รายนี้ปลูกกระท่อมและทำสวนอยู่ ได้ค่าเช่าปีหนึ่งประมาณ ๔๐ บาทเศษ และผู้ถวายฎีกาได้ขอพระมหากรุณาให้พระคลังข้างที่เป็นผู้จัดทำที่พักให้ (เพื่อประโยชน์ของผู้ถวายฎีกา) โดยจ่ายเงินเหลือจากงวดบประมาณในพระราชสำนักสมเด็จพระพันปีหลวง ซึ่ง(โดยปกติ) เหลือส่งคือพระคลังข้างที่เสมอ

๓. เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระคลังข้างที่จัดการให้ตามความประสงค์ของผู้ถวายฎีกาทุกประการ แต่สิทธิอาศัยที่ผู้ถวายฎีกาได้รับพระราชทานนี้หาได้จดทะเบียนไม่

๔. บัดนี้ทางราชการดำริจะย้ายที่ทำการของ ก.พ.ไปอยู่ที่ที่รายนี้ และเห็นสมควรจัดที่ดินและตึกเรือนโรงเชิงสะพานราชเทวี ถนนเพชรบุรี ให้เป็นที่พักอาศัยของผู้ถวายฎีกาแทนที่อยู่เดิม

๕. เมื่อท้าวทรงกันดาลผู้น้องซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในเวลานี้ทราบถึงความดำริของทางราชการเช่นนั้น ได้ร้องทุกข์ต่อสำนักพระราชวังและนายกรัฐมนตรี (หนังสือลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๒) ว่าตนได้เคยเก็บผลประโยชน์จากที่รายนั้นเลี้ยงปากเลี้ยงท้องยังชีวิตไปได้ ฉะนั้นจึงขอรับรองว่าซึ่งจะเปลี่ยนให้ นั้น ควรเป็นที่ที่พอจะมีประโยชน์เหมือนดังที่เก่าเพื่อเก็บผลประโยชน์ได้พอเป็นกำลังที่จะได้เยียวยาจิตเพราะประโยชน์ใด ๆ ที่จะหาได้ทางอื่นนั้นหาไม่

๖. สำนักพระราชวังสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ได้ความดังต่อไปนี้

ก) การเก็บผลประโยชน์ในที่อาศัยนั้น คือเก็บผลไม้และดอกไม้จำหน่ายได้อยู่ใน

ราวไม่เกินเดือนละ ๒๐๐ บาทเศษ และในพื้นที่นั้นได้ให้เช่าที่ปลูกเรือนเก็บค่าเช่าได้ราวเดือนละ ๒๕ บาท

ข) ทรัพย์สินมรดกของท้าววรคณานันท์มีหลายชิ้นหลายอย่าง แต่ไม่เป็นราคาที่จะนับได้ว่าถึงหมื่นบาท แต่เจ้าพนักงานภาษีมรดกยังหาได้ไปประเมินไม่ การจึงได้ค้างอยู่

๗. กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยหนังสือที่ ฎ.๒๔๔๖/๒๔๔๒ ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๔๒ ได้ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหา ๒ ข้อ

ปัญหาข้อแรก การอาศัยที่ดินในกรณีดังกล่าวแล้ว จะต้องจดทะเบียนหรือไม่

๘. สำหรับปัญหาข้อแรกนี้ พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๔๕๙ มาตรา ๒ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๙๙ บัญญัติไว้ชัดว่า สิทธิอาศัยต้องจดทะเบียน

๙. ปัญหาข้อ ๒ นอกจากเก็บผลไม้และดอกไม้จำหน่ายแล้ว ท้าวทรงกันดาลได้ให้เช่าที่และเก็บค่าเช่าซึ่งเป็นดอกผลโดยนิตินัยด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวนี้ จะเป็นการเกินฐานะของผู้อาศัยหรือไม่

สำหรับปัญหาข้อ ๒ นี้ พึงเห็นได้ชัดว่า ตามมาตรา ๑๔๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ใช้ตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕) ผู้อาศัยได้แต่จะ “เก็บเอาดอกผลธรรมดาหรือผลแห่งที่ดินมาใช้เพียงที่จำเป็นแก่ความต้องการของครัวเรือน” เท่านั้น

เพราะฉะนั้น การเก็บผลไม้และดอกไม้จำหน่ายและการเก็บค่าเช่าซึ่งเป็นดอกผลโดยนิตินัย จึงเป็นการต้องห้ามโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา

การเก็บผลไม้และดอกไม้จำหน่าย และการเก็บค่าเช่านี้หาได้ขอพระราชทานไว้ในฎีกาไม่ ฉะนั้นจึงมิได้มีการพระราชทานไว้ในพระราชหัตถ์ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๖๗ เรื่องนี้ จะกล่าวได้ก็แต่โดยการตีความในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อข้าหลวงผู้เก่าแก่แห่งราชตระกูลเท่านั้น แต่ล้าพังกายยอมให้เก็บผลไม้และดอกไม้จำหน่ายและยอมให้เก็บค่าเช่านั้น หากก่อให้เกิดสิทธิอย่างใดไม่

(ลงชื่อ) เดือน บุนนาค

(นายเดือน บุนนาค)

เลขาธิการ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๔๔๒